

KRZYKNAĆ (116) *vb pf*

fut 2 *sg* krzykniesz (2). ◇ 3 *sg* krzyknie (13). ◇ 1 *pl* krzykni(e)my (1). ◇ 3 *pl* krzykną (5). ◇ *praet* 1 *sg m* krzyknął(e)m (1). ◇ 3 *sg m* krzyknął (41). ◇ 3 *sg f* krzyknęła (8), krzykła (1); krzyknęła : krzykła *RejZwierc* (1 : 1). ◇ 3 *sg n* krzyknęło (1). ◇ 3 *pl m pers* krzyknęli (25), krzykli (1); krzyknęli : krzykli *ArtKanc* (1 : 1). ◇ *imp* 1 *pl* krzyknimyz (1). ◇ 2 *pl* krzyknicie (1). ◇ *con* 3 *sg f* by krzyknęła (1). ◇ *con praet* 3 *sg m* by był krzyknął (1). ◇ *part praet act* krzyknąwszy (9).

Sł stp notuje, Cn s.v. stanąwszy, Linde XVI(XVIII) i XVIII w.

1. Wydać donośny głos; *clamare PolAnt, Vulg; exclamare Vulg* (115) :

a. O ludziach: Zawołać, powiedzieć coś donośnym głosem, głośno; zakrzyknąć, także wznieść okrzyk bojowy; podnieść głos; wrzasnąć (112) : Matuchna iego milá gdy to widziała/ krzyknąwłfy omdlala *OpecŻyw* 122v, 131v; Niespokojni [ba]rzo sypiają, A często sie [z]rywają I jedno k[to] blisko krzyknie Wnet sie im serce zl[ęknie] *BierRozm* 13; gdy głośno krzykniełz gdzie między fkałami/ Wnetci fie zda by drudzy wołali zá námi. *RejWiz* 112, 123v; Tedy krzyknąwłfy zá raz wśfytká tłuścza/ rzekła [*Exclamavit autem simul universa turba dicens*]: Zágub thego *Leop Luc* 23/18; *BibRadz Ios* 6/20; Turkow wiele zbitych było. Skánderbeg to bacząc/ wyfkoczył krzyknąwłfy pośilájąc fwoie *BielKron* 256, 411v; *RejPos* 22v; *BudBib Dan* 13/24; Bo też náłz Werefzczyńfki iáko iedno krzyknie/ Abo zá raz zábiye ábo zá łeb wymknie. *PapPan* T2v; *SkarŻyw* 600 [2 r.]; krzyknąłem z przełtráchu *WisznTr* 12; *Górnrzm F2* [2 r.]; Y od boiáźni krzyknęli [*et prae timore clamaverunt*] *WujNT Matth* 14/26; *KlonFlis G*; *KlonWor* 19; *SzarzRyt Cv*.

krzyknąć ku komu (1): będąc ftrwożeni ná fercu/ krzyknęli pokornie ku Krolowi [*et clamaverunt ad regem cum precibus*]. Mowiąc/ Day nam ná to prawicę *BibRadz 1.Mach* 11/49.

krzyknąć na kogo (18), *na co* (1): Lowiec ná niedźwiedziá krzyknie/ On fie zlęknąwłfy bárzo ryknie *BierEz* 14v; *KrowObr* 153v; PAn iádac w drogę Kánię Iáłtrząbem vgonił/ Y krzyknął na páchołká/ by iey nogi złomił/ Ten gmerze w pirzu á pan polań [!] nogi wrzełzczy *RejFig Cc3v*; *RejZwierc* 46v, 47v; *BielKron* 95, 222v, 348, 409v; *RejAp* 85v; *HistRzym* 20; *RejZwierc* 86; *SkarŻyw* 459; *SkarKaz* 515v. Cf »krzyknąć na swoje«.

Ze zdaniem dopełnieniowym [*aby* (5), *by* (2), *iz* (2)] (9): A dali Bog krzykniemy *iz* náłzy wygráli/ Iefli będącem przy łobye w tym fátécźnie fiali. *RejWiz* 102v; *RejFig Cc3v*; [*królowa*] Krzyklá ná chorążego/ by cnotę pámiętał/ A ten rzekł/ nigdymci fie Krolowa nie lękał. *RejZwierc* 47v; Káplani krzyknęli ná krolá áby fie nie dał námáwiác Ieremiałzowi/ mówiac *iz* odłzedł od rozumu. *BielKron* 95; byli by fie wśyfcy zbili/ by był Krol łam nie krzyknął áby przełtáli *BielKron* 443, 245; Zá tymi łowy dworzánie iego krzyknęli/ áby śmierciá był karan Gerebernus *SkarŻyw* 487, 441, 459.

Ze zdaniem przytoczonym (46): krzyknęli wchithczy podz precz day zabith bo czyá sluchacz nyemozemy. *LibMal* 1554/189v; *RejFig Cc6v*; *RejZwierc* 3 [2 r.], 46v; *BibRadz 1.Mach* 11/49; *BielKron* 67v, 222v, 312v; *Górnrzm Dworz S7*; krzyknęła ná ludzi ktorzy iuz byli poczęli vciekác: O pomnicie fie zli ludzie co czynicie/ á gdzież vcieczecie? *RejZwierc* 86; *BudNT Apoc* 18/2; *SkarJedn* 118; To ślyfzac ludzie przytomni krzyknęli: Kirye eleyson chwałá Bogu/ ktorzy tákie cudá czyni *SkarŻyw* 102; A krzyknęli przełęknieni: Pánie zmiłuy fie. Y wołali długo zboiáźni. *SkarŻyw* 184, 20, 21, 69, 179, 189 (15); *StryjKron* 732; *WerGość* 248; Krzyknęli wśyfcy o godzinie trzećiey/ Nie

chcemy dąley fwoich krzywd ćierpieć *ArtKanc* D9v, D12v; *GórnRozm* F2; W tym Dániel krzyknie: Tey śmierć/ prze fałż łprofny Widzieć niechcę. *GrabowSet* B3v; *LatHar* 711; Krzyknimyż wżyftcy y wielcy y máli Day BOZE byfmy tych dobr godnie wżywáli *RybGęśli* C; *SiebRozmyśl* F3v, H3; Tedy źli oni z rofpączy wielkiej krzykną: Gory przywalćie nas *SkarKaz* 7a, 6a, 6b, 7a, 422a, 457b, 515b; Mnich widząc nierząd/ krzyknie: Poftoy P. brácie *KlonWor* 71.

W porównaniach (2): Krol Bolesław iáko Lew krzyknął á vderzył ná nie zfwoim máłym ludem *BielKron* 351; *RejAp* 85v.

Zwroty: »krzyknąć straszliwym głosem« (1): krzyknął onym ftráfzliwym [!] głosem fwym ná niewierniki fwoie *RejAp* 85v.

»krzyknąć głosem (wielkim)« = *exclamare voce magna Vulg, PolAnt* [szyk zmienny] (10): (oni) krzyknąwłfy głosem wielkim zátkali łobie włfy *Leop Act* 7/56; *KochZuz* A3, A5; Rycerzá [...] wiedziono mimo ón frodze związánego/ A ten wnet krzyknął głosem *RejZwierz* 33v; *BibRadz* 3.*Esdr* 9/10; *BudNT Luc* 1/38[42], 4/33, *Apoc* 18/2; on tak wielką bolesć ná ćiele vczuł/ iłz ocknąwłfy fię głosem wielkim krzyknął *SkarŻyw* 201; *WujNT Act* 7/57.

»krzyknąć mówiąc (a. rzekąc)« = *clamare a. exclamare dicentem PolAnt, Vulg* (12): *BibRadz* 1.*Mach* 11/49, 3.*Esdr* 9/10; Ty rzeczy oni włfyzawłfy/ nápełnieni gniewu krzyknęli/ mówiąc: Wielkać iest Dyaná Efelka. *BibRadz Act* 19/28; wżiawłfy Apollon gęfle/ pocźnie grác bárzo wdzięcznie/ á plęfác wybornie/ thák że wżyfcy krzykną rzekąc. Wdzięczniey gędzie y lepiej pląfze niż Krolewná. *HistRzym* 13; *BudNT Ioann* 18/40, *Luc* 4/34, *Act* 19/28, *Apoc* 18/2; *SkarŻyw* 79; *LatHar* 723, 732; *WujNT Act* 19/28.

»krzyknąć o ratunk« (1): Konfthánty ná Polaki krzyknie o rátunk/ wyftąpili z rothámi [...] Litwę rátowali. *BielKron* 409v.

»krzyknąć w sile [= głośno]« (1): Y krzyknął wśile (*marg*) Gr: głosem wielkim. (–) mówiąc [*Et exclamavit in forti voce (marg) fortitudine (–) dicens*]. Vpádłá/ vpádłá Bábilonia wielka *BudNT Apoc* 18/2.

»krzyknąć na sw(oj)e« (5): gdy Iozáfát krzyknął ná fwoie/ poználi go po głofie iż nie Acháb *BielKron* [84²]; Tárquinius [...] pchnął go [*Tulliusa*] od fiebie á krzyknął ná fwoie/ ktorým rofkazał áby go zepchnęli ná doł. *BielKron* 103v, 57, 245, 312.

W przen (2) : Iż fie tám nád wołá Páńfką pomiefzáło/ Ale wierz mi żeć [*Bóg*] krzyknie/ s kogo to powftáło. *RejWiz* 184.

Zwrot: »sercem krzyknąć [do kogo]« = *serdecznie zawołać* (1): fercem krzyknął do Pána Bogá: profząc o zbáwienną rádę *SkarŻyw* 462.

α. *Wzniesć okrzyk z powodu radości lub na czyjś cześć* (5) :

αα. *O ludziach* (4) : Potym náłz Hetman z twarzą wesołá śpiéwáiąc Krzyknął/ zwycięzcy fwemu winná chwałę dáiąc. *ZawJeft* 14; *SapEpit* A2v.

Zwroty: »krzyknąć wielkimi głosy« (1): Vyrzawłfy go [*Samsona*] związánego/ krzyknęli wielkimi głofy ráduiąc fie. *BielKron* 52.

»wesoło krzyknąć« (1): WSzyfcy/ ktorzy po źiemie chodźćie/ Ku czći pánu wesoło krzyknićie/ W radości mu fluzćie *KochPs* 149.

ββ. *O aniołach (1)* : krzyknął wżytek zbor niebiełki/ wefeląc fie á ráduiąc fie s tego iż iuż Pan dokończyć chce onych obietnicz pociefzliwych wiernym *RejAp* 97.

b. *O zwierzętach (3)* : Potym drugi kur krzyknął/ á páni [...] pytałá coby drugi kur wykrzykał. *HistRzym* 109, 109v; Iuż ia tráfię gdy pies krzyknie/ Gdzie záieżdzác záiącowi/ Máiąc chárty pogotowi. *KochPieś* 63.

2. *Zabrmieć, zadźwięzczyć donośnie (1)* : Słuchayże iáko tu Apoštoł powieda/ gdy iuż krzyknęła tá fiódma trábá fropa Páńfka [*Et septimus angelus tuba cecinit Vulg Apoc* 11/15]/ iż fie sftály głófy wielkie ná niebie. *RejAp* 97.

3. [*Przywołać [kogo]:* zlékła fie/ y krzyknęła towarzyszek swoich. Ony zbiegłszy fie poimály iy [*Klaudiusa*] *CiceroKosz* c4v (*Linde*).]

Synonimy: **1.** *wrzasnąć, zawołać; 3.* *przywołać, zawołać.*

Formacje współrdzenne cf KRZYCZEĆ.

Cf **KRZYKŁY, KRZYKNIENIE**